

Het economische evangelie volgens Robert Lucas

Gert Peersman (column verschenen in De Standaard op 23 mei 2023)

Vorige week overleed Robert Lucas. Door zijn beperkte -mediaoptredens en zijn focus op theoretisch werk is hij minder bekend bij het grote publiek, maar toen hij in 1995 de Nobelprijs kreeg, werd hij door de Zweedse Academie omschreven als de econoom die de grootste invloed had op de macro-economische wetenschap sinds 1970.

Lucas introduceerde het concept van rationele verwachtingen in de macro-economie. Hij ging ervan uit dat gezinnen en bedrijven verwachtingen over toekomstige economische ontwikkelingen op een rationele manier vormen, gebruikmakend van alle beschikbare informatie. Ze zullen bijvoorbeeld anticiperen op de economische gevolgen van toekomstige overheidsmaatregelen.

Bekend is de Lucas-kritiek, die in de jaren 70 alle economische beleids-modellen van die tijd naar de prullenmand verwees. Die modellen waren hoofdzakelijk gebaseerd op historische relaties en statistische verbanden. -Lucas betoogde dat mensen hun -verwachtingen en gedrag aanpassen als reactie op een beleidsverandering, waardoor de verbanden niet langer opgaan en de voorspellingen van dergelijke modellen de mist ingaan.

Bij Barcelona scoorde Lionel Messi 86,7 procent van alle strafschoppen die hij naar links trapt. Voor de rechterhoek was dat maar 77,2 procent. Een beleidsmodel gebaseerd op die statistieken zal Messi aanbevelen om zijn rendement te verhogen door alle strafschoppen naar links te trappen. Rationele keepers zullen dat snel door-hebben, waardoor zijn strafschop-rendement gevoelig zal dalen.

Begin jaren 70 werd geadviseerd om de geldpersen te laten draaien en de -begrotingsteugels te vieren. Historische verbanden suggereerden dat dat beleid zou leiden tot meer inflatie, maar ondertussen wel de groei zou stimuleren en de werkloosheid zou verlagen. De theorie van Lucas voorspelde echter dat op die beleidsverandering snel zou worden -geanticipeerd, waardoor lonen en prijzen al zouden stijgen voordat het geld de economie zou bereiken en de werkloosheid niet zou dalen. Zo geschiedde. Het was een decennium van hoge inflatie en een slabakkende economie.

Toen de inflatie hoog was, adviseerden beleidseconomen om niet in te grijpen met renteverhogingen. De modellen voorspelden dat elk procentpunt vermindering van de inflatie -gepaard zou gaan met een stijging van de werkloosheid met 3,5 procentpunt, wat rampzalig zou zijn. Opnieuw werden de inzichten van Lucas genegeerd. Uiteindelijk verhoogde de Amerikaanse centrale bank in 1981 de rente naar 20 procent en bleek de economische schade maar een fractie te zijn, omdat gezinnen en bedrijven hun gedrag snel aanpasten aan een wereld van lage inflatie.

De echtgenote van Lucas had het principe en belang van rationele verwachtingen wel tijdig begrepen. Toen hun huwelijk op de klippen liep, liet ze in de echtscheidingsovereenkomst een clausule opnemen waarin stond dat als hij ooit de Nobelprijs kreeg, de helft van het bedrag haar toekwam. Dat was 6 jaar voor hij de prijs daadwerkelijk kreeg.

De inzichten van Lucas betekenden het einde van het traditionele keynesiaanse economische denken, wat hij zelf minachtend omschreef als een dood paradigma. Maar hoewel hij baan-brekende bijdragen leverde, maakte hij ook fouten. In de praktijk blijkt namelijk dat menselijk gedrag niet altijd rationeel is. Enkele jaren vóór de financiële crisis en recessie van 2009 schreef hij dat het monetaire beleid de economie zodanig goed onder controle had dat recessies tot het verleden zouden behoren. Zoals vaak ligt de waarheid ergens in het midden. Moderne macro-economische modellen combineren daarom de principes van Lucas met Keynesiaanse en irrationele ingrediënten.

De inzichten van Lucas zijn ook -nuttig voor het begrijpen van de economische actualiteit. Na de corona-crisis -stegen de inflatiecijfers, en centrale banken gingen ervan uit dat het vanzelf zou afkoelen omdat de verwachtingen van mensen ingesteld waren op een -terugkeer naar lage inflatieniveaus. Helaas bleek dat niet het geval te zijn. Er ontstond een sfeer waarin regeringen de neiging hadden om voor ieder probleem de geldbeugel open te trekken en de economie te stimuleren. Veel bedrijven anticipeerden op die beleidsverandering door de winstmarges te verhogen, wat de -inflatie aanwakkerde.

Toen de centrale banken agressief de rente begonnen te verhogen, voor-spelden veel economen dat dat de -economie zou verstikken. Zij waren van -mening dat de inflatie pas zou afnemen als er meer werklozen zouden zijn en er een recessie zou optreden, zodat lonen en prijzen niet langer zouden stijgen. Tot op heden geeft de praktijk hun -ongelijk. Door de vastberadenheid van centrale banken lijken rationele werknemers en bedrijven daar rekening mee te houden bij het bepalen van lonen en prijzen. De inflatie neemt af, terwijl de economische groei al geruime tijd alle verwachtingen overtreft. Na vijftig jaar is het hoog tijd dat de inzichten van -Lucas breder bekend worden.